

Geen precedent voor de beste oplossing

De brexit zal pijn doen

Tekst en beeld: Jef Verhaeren

Sinds een kleine meerderheid van de Britten op 23 juni 2016 in een referendum onverwacht voor de brexit stemde, hebben we vooral gespot met hun beslissing om zichzelf in de voet te schieten tot glorie van hun roemrijke duizendjarige geschiedenis. En inderdaad zullen zowel de Britse boeren als consumenten te lijden hebben van de gevolgen. Een no deal-brexit kan op korte termijn zelfs leiden tot lege rekken in de Britse supermarkten en hoge voedselprijzen. Maar ook aan deze kant van het Kanaal zullen we het voelen.

Het Verenigd Koninkrijk is slechts voor 62 procent zelfvoorzienend inzake voeding.

We moeten ons nu vooral met oplossingen bezighouden voor alle mogelijke scenario's en de tijd dringt. Er zijn immers geen precedents om uit te leren en een no-deal zal sowieso starten met een enorme economische chaos. Wat zullen de gevolgen zijn en wat moet eraan gedaan worden? *Melkveebedrijf* zet de dingen op een rijtje en stak daarbij zijn licht op bij Guy Lambrechts, senior expert Markt en Agrovoedingsketen bij het Vlaams Departement Landbouw en Visserij, Pieter Verhelst van Boerenbond en Renaat Debergh van BCZ.

Monetaire en budgettaire gevolgen

Na het brexit-referendum was er al snel een negatieve impact door de daling van de waarde van het Britse pond tegenover de euro (van 1,30 naar 1,17 euro). Daardoor verzwakte onze competitiviteit en verloor de EU-voedingsindustrie al in 2016 500 miljoen euro. De daling van het Britse pond betekende dat de Britten meer moesten betalen voor eenzelfde hoeveelheid geïmporteerde goederen en zeker voor hun voeding omdat landbouw- en voedingsproducten, samen met textiel, de belangrijkste exportsectoren van de EU27 naar het VK zijn. Ons land wordt ter zake ook harder getroffen dan de meeste andere EU-landen omdat wij als buurland relatief meer naar het VK exporteren.

De EU boekt sowieso verlies op het vlak van het budget en dus ook in het budget voor het

De Ierse kwestie

Heel belangrijk ter zake is de Ierse kwestie, meer bepaald de grens tussen Ierland en Noord-Ierland en de verhouding tussen Noord-Ierland en de rest van het Verenigd Koninkrijk.

“Het is om vele, terechte, redenen een breekpunt voor beide partijen, maar de prijs die we er allemaal samen dreigen voor te betalen als er geen oplossing gevonden wordt”, zegt Pieter Verhelst. Toch moeten we rekening houden met dit sleutelprobleem als we de EU en het GLB overeind willen houden.

Damien O’Riely, landbouwjournalist bij de Ierse nationale TV- en radiozender RTE, legt de vinger op de wonde. Tot in 1998 het Goede Vrijdag-Akkoord werd gesloten, was de grens tussen de Ierse Republiek en Noord-Ierland militair beveiligd, wat leidde tot geregelde aanslagen en een bezettingstoestand. Vandaag is er geen grens en worden goederen, ook en vooral voedingsproducten, vervoerd over een onzichtbare grens en er is vrede. 30 procent van de melk, die verwerkt wordt in de Ierse Republiek, komt van Noord-Ierland. Boeren hebben land langs weerszijden van de grens en overal gelden dezelfde sanitaire en kwaliteitsnormen. Volgens een recente enquête is 73 procent van de Ieren ervan overtuigd dat de vijandelijkheden opnieuw uitbreken als de grens opnieuw wordt gesloten. “Ondanks de vrede is er nog veel haat en wantrouwen tussen de katholieke Ierse en de pro-Britse protestantse gemeenschap”, zegt Damien O’Riely. Het sluiten van de grens en dus de afscheiding van de Ierse Republiek zullen de Ierse nationalistische partijen niet aanvaarden terwijl de ‘protestantse’ unionisten 100 procent één willen blijven met het VK en zich verzetten tegen de zogenaamde ‘backstop’ Precies die Unionisten heeft Theresa May nodig voor haar meerderheid. Er is geen oplossing mogelijk die beide partijen kunnen aanvaarden.

Ierse radio- en TV-journalist Damien O’Riely legt de vinger op de Ierse wonde.

30 procent van de melk, die verwerkt wordt in de Ierse Republiek, komt van Noord-Ierland.

Kaas, voornamelijk mozzarella, is goed voor één derde van onze zuivel-export naar het VK.

Renaat Debergh (BCZ): “Meer nog dan de rechtstreekse invloed van een harde brexit heb ik schrik van de onrechtstreekse effecten.”

Donald Tusk en Theresa May kunnen nog door dezelfde deur. Geraken zij (EU27 enVK) er tijdig uit? En zoniet???

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Het VK is immers één van de netto-betalers aan de EU. De EU-begroting zal het met zo'n 9 à 10 miljard minder moeten stellen. Dat is 7 procent van de jaarlijkse EU-uitgaven. De EU-Commissie wil dit voor de helft compenseren met nieuwe middelen en voor de andere helft door besparingen. Het GLB zal deze brexit-factuur ongetwijfeld zeer sterk voelen.

Onze handel met grootste EU-handelspartner

De export van landbouw- en voedingsproducten van de EU27 (dus zonder het VK) naar het VK was in 2017 goed voor 42 miljard euro, de export van het VK naar de EU27 voor 17 miljard euro. Er is dus een ruim handelsoverschot 'ten voordele van' de EU27. Deze handel en wat daar achter staat is goed voor 44 miljoen jobs in de EU28. Als dat zo blijft na de brexit is het VK de grootste handelspartner van de EU.

Voor ons land komt dit bijzonder hard aan. In 2015 was de handel tussen het Verenigd Koninkrijk en België goed voor 42 miljard euro en onze exportbalans was ruim positief gezien we voor 27 miljard euro exporteerden en voor 15 miljard euro importeerden. Voor de Belgische agrovoedingshandel is het VK de vierde belangrijkste exportbestemming. Ons land nam in 2017 8 procent van de totale EU-exportwaarde van landbouw- en voedingsproducten naar het VK voor zijn rekening, goed voor 3,2 miljard euro. Tuinbouwproducten hebben daarin het grootste aandeel maar ook onze zuivelexport is met 8 procent (of 230 miljoen euro) belangrijk. De kaasexport is goed voor 46 procent van het zuivelaandeel. De vleesexport neemt 5 procent (of 183 miljoen euro) voor zijn rekening en daarvan is het aandeel van de varkensvleesexport 35 procent. Onze export van landbouw- en voedingsproducten is goed voor 10 procent van de Belgische export naar het VK. Van de productiewaarde van de Belgische export van landbouw- en voedingsproducten zijn de dierlijke producten goed voor 17 procent. Slechts 4 procent van de invoer uit het VK betreft landbouw- en voedingsproducten.

Gevolgen voor onze landbouw en voedingsnijverheid

Het VK is voor slechts 62 procent zelfvoorzienend inzake voeding. Al zullen de Britse consumenten de brexit – en zeker een harde brexit - meteen aan den lijve ondervinden, ook de EU27 blijft niet gespaard. Indien de deal die Theresa May in november 2018 met de EU sloot toch zou doorgaan, zouden beide partijen de tijd hebben om tot een evenwichtig partnerschap te komen. Er zou een 'vrijhandelszone' komen en een diepgaande samenwerking op het vlak van regelgeving en douane. Het VK zou de EU op 29 maart verlaten maar er zou een overgangperiode komen tot 2020, die eventueel zou kunnen verlengd worden tot 2022. In die periode zouden de Britten in ruil voor financiële bijdrages en respect voor de Europese regelgeving toegang behouden tot de Europese douane-unie en eenheidsmarkt (met behoud dus van de bestaande standaarden en normen, ook op sanitair vlak).

De beleidsmakers beseffen maar al te goed dat een harde brexit of 'no deal-scenario' langs beide kanten van het kanaal bijzonder hard zal aankomen. Van het ene ogenblik op het andere vervalt dan het vrij verkeer van goederen, wat het instellen van douaneformaliteiten noodzaakt. Daarbij komen vergunningen te pas inzake planten- en diergezondheid en voedselveiligheid. Dit maakt meteen controles noodzakelijk en die zouden best wel chaotisch kunnen verlopen en voor lange files zorgen. Weliswaar zijn veel voorzorgen genomen om ons voor te bereiden op een 'worse case-scenario' met het aanwerven van bijkomende douaniers en FAVV-inspecteurs. De gepaste mensen vinden is echter niet evident.

Een ideaal scenario, volgens Guy Lambrechts, is het model van de EFTA-landen Noorwegen en Zwitserland.

Pieter Verhelst: "Het is niet ondenkbaar dat het VK op langere termijn zijn vereisten meer schoeit op een Angelsaksische leest."

Dit alles zal de kosten opdrijven. Een belangrijkere bijkomende kost vormen de invoerheffingen. Bij een harde brexit valt men terug op de regels van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en zijn Most Favoured Nation- of MFN-tarieven. Voor landbouwproducten liggen die vrij hoog, ze bedragen gemiddeld 14,5 procent. Voor zuivelproducten, vlees en suiker – in feite Europese defensieve producten – liggen die tarieven zelfs hoger dan geciteerd gemiddelde; voor zuivel is

dat immers 40 procent. Daardoor worden onze landbouw- en voedingsproducten op de Britse markt veel duurder en/of de winstmarges veel kleiner. Volgens de Belgische federatie van de voedingsindustrie FEVIA zouden daardoor zo'n 3.000 jobs op het spel staan.

Zowel Guy Lambrechts als Pieter Verhelst vrezen de 'verdringing' op de eigen markt. Als onze producten op de Britse markt heel wat duurder worden en de Britten alternatieven zoeken, heeft dat tot gevolg dat meer producten op de eigen binnenlandse EU-markt of op andere buitenlandse markten moeten worden afgezet, wat de prijzen doet dalen. Dat negatieve effect zou, zeker voor een aantal producten, groter kunnen zijn dat dit van de Russische boycot. Op de Britse markt zelf zou een harde brexit op korte termijn tot een tekort aan voedingsproducten en lege rekken en prijsverhogingen kunnen leiden.

Zuivelsector moet incasseren

Al is het VK voor 77 procent zelfvoorzienend voor zuivelproducten, toch zal onze zuivelsector een serieuze brexit-klap incasseren. Het VK is immers de vijfde exportbestemming voor Belgische zuivelproducten. In 2017 werden er voor 285 miljoen euro Belgische zuivelproducten uitgevoerd naar het VK (de invoerwaarde uit het VK bedroeg 197 miljoen euro). Dat is 8 procent van de Belgische export van zuivelproducten. Kaas, voornamelijk mozzarella en smeltkaas zijn goed voor één derde van onze zuivelexport naar het VK, gevolgd door roomijs.

"Bij een harde brexit zullen we met heel veel logistieke problemen geconfronteerd worden", zegt Renaat Debergh. "Het VK is niet klaar om over te schakelen naar de status van 'derde land' en kan voor veel noodzakelijke invullingen nog geen antwoord geven. Bij een harde brexit zal de uitvoer van Belgische zuivelproducten er op achteruit gaan. Meer nog dan de rechtstreekse invloed van een harde brexit heb ik schrik van de onrechtstreekse effecten. De EU voert op jaarbasis 450.000 ton kaas uit naar het VK. Bij het Russisch embargo viel 240.000 ton kaas-uitvoer weg. Er staat dus heel wat op het spel. Stel dat de EU 20 procent minder kaas kan uitvoeren naar het VK, dan zal dat zware negatieve consequenties hebben."

In geval van een harde brexit en dus zonder handelsakkoord tussen de EU27 en het VK, zullen inderdaad de WTO-invoertarieven van toepassing zijn. Een invoertarief van 40 procent voor zuivelproducten zou 114 miljoen euro aan invoertarieven betekenen. De Europese producten zouden dus zeer duur worden op

de Britse markt en het VK zou dus geneigd zijn handelsovereenkomsten te sluiten met Oceanië en andere derde landen.

"In het brexitakkoord tussen May en de EU was dit allemaal netjes geregeld", zegt Pieter Verhelst. "De deal kwam er op neer dat we qua handel nog twee jaar verder doen zoals nu, zonder heffingen, geen extra douane- en sanitaire formaliteiten en intussen afspraken maken over een handelsakkoord. Zonder akkoord komen die controles en invoerheffingen er van de éne op de andere dag zonder duidelijke afspraken. Die zullen via noodgrepen langs beide kanten van het Kanaal moeten gerepareerd worden. Of die noodgrepen tijdig genomen worden, is maar de vraag."

Hoe moet het verder?

Ook bij een zachte brexit moeten we ons voorbereiden op verschillende mogelijke scenario's na de overgangperiode tot 2020 of 2022. Het VK kan na de overgangperiode, zoals trouwens na een harde brexit, kiezen voor diverse mogelijkheden. Een ideaal scenario, volgens Guy Lambrechts, is het model van de EFTA-landen Noorwegen en Zwitserland, die met de EU zo goed als een douane-unie vormen, of het handelsverdrag met Japan. Het VK kan ook handelsakkoorden sluiten, zowel met de EU als met derde landen. Evengoed zou het VK volgens Pieter Verhelst met zijn nationale wetgeving kunnen afwijken van de Europese regels en normen. Dit kan ook gevolgen hebben voor de sanitaire en fytosanitaire vereisten, voedselveiligheidsvereisten en traceerbaarheid. "Het is niet ondenkbaar dat het VK op langere termijn zijn vereisten meer schoeit op een Angelsaksische leest en dus minder problemen maakt van end-of-pipe-hygiënemaatregelen (denk aan de chloorkippen) en het voorzorgsprincipe anders benadert wat meer ruimte laat om bijvoorbeeld natuurlijke groeihormonen of gentechnologie te aanvaarden. Ook de Minimum Residu Levels (MRLs) kunnen worden aangepast", aldus Pieter Verhelst. Guy Lambrechts wijst erop dat het VK daardoor zijn toegang zou verliezen tot de markten van de EU, de EFTA-landen en ook andere landen, die zich op de EU richten, zoals Turkije waarmee de EU ook een douane-unie vormt. "Het VK heeft veel te verliezen", zegt hij nog.

Meest waarschijnlijk is dus dat het VK zich toch hoofdzakelijk op de EU richt voor voedingsproducten. Voor verse producten is de nabijheid bovendien belangrijk en ook de kwaliteitseisen van de Britse consumenten kunnen meespelen. ←